

*К. Чорна, студентка бакалаврату
В. Співачук, к. філол. н., доц.
Хмельницький національний університет*

ВАЖЛИВІСТЬ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У сучасних умовах глобалізації та інтенсивного розвитку міжнародних зв'язків володіння англійською мовою набуває статусу ключової компетентності. Англійська мова функціонує як універсальний засіб міжкультурної комунікації у сферах освіти, науки, бізнесу, інформаційних технологій та масової культури. У зв'язку з цим актуалізується потреба переорієнтації процесу навчання з формального засвоєння мовних одиниць на формування здатності до ефективного іншомовного спілкування. Таким чином, пріоритетним завданням сучасної методики викладання іноземних мов є розвиток комунікативної компетентності здобувачів освіти. Традиційні підходи до навчання іноземних мов, зокрема граматики-перекладний метод, були зосереджені переважно на засвоєнні граматичних структур, лексичних одиниць та виконанні перекладних вправ. Попри їхню значущість для формування мовної системи, такі методи часто не забезпечували належного рівня сформованості навичок усного мовлення та спонтанної комунікації. Це зумовило необхідність пошуку нових педагогічних стратегій, здатних подолати розрив між теоретичними знаннями та практичним використанням мови.

У цьому контексті комунікативний підхід, що сформувався у 1970-х роках, став відповіддю на обмеження традиційних методик. Його теоретичним підґрунтям є розуміння мови як інструменту соціальної взаємодії. Відповідно, навчальний процес орієнтується не лише на засвоєння мовної системи, але й на розвиток умінь використовувати її у реальних комунікативних ситуаціях. Такий підхід передбачає інтеграцію мовних знань із практикою мовлення, що сприяє формуванню функціональної грамотності учнів.

Аналіз науково-методичної літератури свідчить про стійкий інтерес дослідників до проблеми формування комунікативної компетентності та ефективного впровадження комунікативного підходу у процес викладання англійської мови. Зокрема, у працях Т. А. Жовновач і О. І. Борисенко обґрунтовується доцільність поєднання комунікативного підходу з інтерактивними технологіями, які розглядаються як дієвий інструмент активізації пізнавальної діяльності студентів і підвищення ефективності навчання у закладах вищої освіти. Подібної позиції дотримується Т. В. Литньова, яка акцентує увагу на теоретико-методичних засадах розвитку іншомовної комунікативної компетентності засобами інтерактивних технологій, підкреслюючи їхню роль у створенні умов для практичного застосування мови. У свою чергу, К. Яриновська та О. Башманівський детально аналізують інструменти, методи й прийоми формування комунікативної компетентності, наголошуючи на необхідності комплексного підходу до організації навчального процесу. Вагомий внесок у розробку теоретичних основ комунікативного навчання зробили зарубіжні науковці, зокрема Дж. Гармер, Д. Ларсен-Фрімен, Дж. Річардс і Т. Роджерс, а також Дж. Скрівенер, які розглядають комунікативний підхід як провідний напрям сучасної методики

викладання мов, визначають його принципи, методи та особливості практичної реалізації. Узагальнення наукових праць дає підстави стверджувати, що ефективність навчання англійської мови значною мірою залежить від інтеграції комунікативних та інтерактивних технологій, що забезпечують розвиток мовленнєвих умінь і готовність до реального спілкування.

Ключовою характеристикою комунікативного навчання є організація освітнього процесу на засадах активної взаємодії. Навчальні завдання моделюють реальні ситуації спілкування, що стимулює учнів до використання мови як засобу досягнення конкретної комунікативної мети. Робота в парах і групах, обговорення актуальних тем, розв'язання проблемних завдань та обмін думками створюють умови для природного мовленнєвого розвитку. У цьому процесі особливого значення набуває не лише правильність висловлювання, але й його доцільність, логічність і відповідність комунікативному наміру.

Важливим компонентом комунікативного підходу є формування комунікативної компетентності, яка охоплює сукупність мовних, соціолінгвістичних і прагматичних умінь. Зокрема, учні навчаються адекватно реагувати на мовленнєві ситуації, висловлювати власну позицію, аргументувати думки, ставити запитання та підтримувати діалог. Такий комплексний розвиток сприяє формуванню здатності до ефективної міжособистісної взаємодії.

Застосування комунікативного підходу істотно впливає на характер навчальної діяльності, роблячи її більш динамічною, інтерактивною та орієнтованою на учня. Однією з його провідних переваг є активізація пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Учні виступають не як пасивні споживачі інформації, а як безпосередні учасники навчального процесу, що сприяє глибшому засвоєнню матеріалу. Не менш важливим є психологічний аспект: комунікативний підхід сприяє подоланню мовленнєвого бар'єру та формуванню впевненості у використанні іноземної мови. Створення доброзичливої та підтримувальної атмосфери дозволяє розглядати помилки як невід'ємну складову навчання, що, у свою чергу, знижує рівень тривожності учнів і стимулює їхню мовленнєву активність. Крім того, навчання відбувається у контексті реальних або наближених до реальних ситуацій, що забезпечує осмислене засвоєння лексико-граматичного матеріалу. Такий підхід сприяє кращому розумінню функціонування мови та можливостей її використання у різних комунікативних умовах. Водночас інтерактивні форми роботи, зокрема рольові ігри, дискусії, дебати та проектна діяльність, підвищують мотивацію учнів та роблять процес навчання більш привабливим.

Особливу роль у реалізації комунікативного підходу відіграє вчитель, функції якого зазнають суттєвої трансформації. Він виступає не лише носієм знань, але й фасилітатором навчального процесу, організатором взаємодії та модератором комунікації. Основним завданням учителя є створення сприятливого освітнього середовища, у якому учні можуть вільно висловлювати свої думки та практикувати мовлення. Водночас учитель забезпечує баланс між мовною плавністю та точністю, надаючи своєчасний і конструктивний зворотний зв'язок. Його діяльність також спрямована на підвищення мотивації учнів через добір актуального та змістовного навчального матеріалу, що відповідає їхнім інтересам і потребам.

Практична реалізація комунікативного підходу здійснюється через використання різноманітних методів і прийомів навчання. Серед них особливе

місце займає робота в парах і групах, яка сприяє розвитку навичок співпраці та мовленнєвої взаємодії. Рольові ігри дозволяють моделювати типові життєві ситуації, формуючи готовність до реального спілкування. Дискусії та дебати розвивають критичне мислення і вміння аргументувати власну позицію, тоді як проектна діяльність інтегрує мовні навички з дослідницькою та творчою активністю. Суттєвого значення набуває також використання сучасних цифрових технологій, які розширюють можливості комунікативної практики. Онлайн-платформи, мобільні додатки та інтерактивні ресурси забезпечують доступ до автентичних матеріалів і створюють додаткові умови для розвитку мовленнєвих навичок у різних форматах.

Важливо підкреслити, що ефективність комунікативного підходу значною мірою залежить від урахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти. Диференціація навчання, яка передбачає адаптацію завдань до рівня мовної підготовки, інтересів та стилів навчання учнів, дозволяє забезпечити більш результативне засвоєння матеріалу. У межах комунікативного підходу це реалізується через варіювання складності завдань, вибір тем для обговорення та використання різноманітних форматів взаємодії. Не менш важливим є питання автентичності навчальних матеріалів. Використання текстів, аудіо- та відеоматеріалів, створених носіями мови для реального спілкування, сприяє зануренню учнів у мовне середовище. Це дозволяє не лише ознайомитися з сучасними мовними тенденціями, але й краще зрозуміти культурні особливості, що супроводжують мовлення, що є невід'ємною складовою міжкультурної компетентності.

У контексті комунікативного підходу особливої уваги набуває інтеграція чотирьох видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання та письма. Вони не розглядаються ізольовано, а формуються у взаємозв'язку, що відповідає реальним умовам спілкування. Такий інтегрований підхід забезпечує цілісність мовної підготовки та підвищує ефективність навчального процесу. Слід також зазначити, що комунікативний підхід сприяє розвитку автономії учнів, тобто їхньої здатності самостійно організовувати процес навчання. Учні навчаються ставити цілі, обирати стратегії їх досягнення, оцінювати власний прогрес і коригувати навчальну діяльність. Це є важливим чинником формування відповідальності за результати навчання та готовності до безперервного саморозвитку.

Окремої уваги заслуговує формування стратегічної компетентності, яка передбачає використання різноманітних комунікативних стратегій для подолання труднощів у спілкуванні. Учні вчаться перефразовувати, уточнювати інформацію, використовувати невербальні засоби та компенсаторні механізми у разі нестачі мовних ресурсів. Це підвищує ефективність їхньої комунікації навіть за обмеженого мовного досвіду.

Важливим аспектом є також оцінювання результатів навчання в умовах комунікативного підходу. Традиційні форми контролю поступово доповнюються альтернативними методами, такими як портфоліо, самооцінювання та взаємооцінювання. Це дозволяє більш об'єктивно оцінити рівень сформованості комунікативної компетентності та врахувати динаміку розвитку учнів. Крім того, комунікативний підхід сприяє формуванню навичок міжкультурної взаємодії, що є особливо актуальним у сучасному світі. Учні ознайомлюються з нормами

мовленнєвої поведінки, культурними традиціями та цінностями різних країн, що допомагає уникати комунікативних бар'єрів та сприяє розвитку толерантності.

Сучасні освітні тенденції також передбачають інтеграцію комунікативного підходу з іншими педагогічними концепціями, зокрема компетентнісним, діяльнісним та особистісно орієнтованим підходами. Така інтеграція дозволяє забезпечити комплексний розвиток учнів, поєднуючи мовну підготовку з формуванням ключових життєвих компетентностей. Необхідно також враховувати роль зворотного зв'язку у процесі комунікативного навчання. Ефективний фідбек має бути своєчасним, конструктивним і спрямованим на підтримку учня. Він допомагає усвідомити помилки, зрозуміти шляхи їх виправлення та сприяє поступовому вдосконаленню мовленнєвих навичок.

Загалом, розширення можливостей комунікативного підходу у сучасній освіті пов'язане з активним впровадженням інноваційних технологій, міждисциплінарних зв'язків та новітніх педагогічних практик. Це забезпечує не лише підвищення ефективності навчання англійської мови, але й формування всебічно розвиненої особистості, здатної до успішної комунікації у глобальному середовищі. Комунікативний підхід є одним із провідних напрямів сучасної методики викладання англійської мови, оскільки він забезпечує формування практичних мовленнєвих умінь, необхідних для ефектвної участі у міжкультурній комунікації. Його впровадження сприяє підвищенню мотивації, розвитку автономії учнів та формуванню їхньої готовності до використання англійської мови у реальних життєвих ситуаціях, що є особливо важливим у контексті сучасного глобалізованого світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жовновач Т. А., Борисенко О. І. Комунікативний підхід і інтерактивні технології як ефективний інструмент викладання англійської мови у вищій школі // Педагогічна Академія: наукові записки, Вип. 26. 2026. Режим доступу: <https://zenodo.org/records/18525498>
2. Литньова Т. В. Розвиток іншомовної комунікативної компетентності студентів засобами інтерактивних технологій: теоретико-методичний аспект // Перспективи та інновації науки. 2025. № 53. – С. 598-607.
3. Яриновська К., Башманівський О. Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти при вивченні іноземних мов: інструменти, методи й прийоми // Українська полоністика. 2023. Т. 21, № 1. – С. 93-102.
4. Harmer, J. How to Teach English. Longman, 2007. 198p.
5. Larsen-Freeman, D. Techniques and Principles in Language Teaching. Oxford University Press, 2000. 189p.
6. Richards, J., Rodgers, T. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press, 2001. 270p.
7. Scrivener, J. Learning Teaching. Macmillan, 2011. 432p.